

РЕЦЕНЗИЯ

*От проф. Магдалена Банчева Александрова, дм,
Зам. Декан на ФОЗ при Медицински университет - София*

Относно обявен конкурс за академичната длъжност “професор” по научната специалност “Социална медицина и организация на здравеопазването и фармацията” в сектор „Медицинска статистика” на катедра “Социална и превантивна медицина, медицинска статистика, педагогика и психология” към Факултет „Обществено здраве” на Медицински университет - Плевен, обявен в ДВ, бр. 37/29.04.2014 г.

Със Заповед № 1485/15.07.2014 г. на Ректора на МУ-Плевен съм определена за член на Научното жури и съм избрана за официален рецензент по процедура за придобиване на академичната длъжност “професор” по научната специалност „Социална медицина и организация на здравеопазването и фармацията” в сектор „Медицинска статистика” на катедра „Социална и превантивна медицина, медицинска статистика, педагогика и психология” с единствен кандидат доц. Петкана Ангелова Христова, д.м. в същата катедра на МУ-Плевен.

I. ОБЩА ИНФОРМАЦИЯ ЗА КАНДИДАТА

Доц. Петкана Ангелова Христова завършва висше образование по икономика във ВФСИ „Д. А. Ценов” – Свищов през 1971 г. и работи като икономист и главен счетоводител до 1977 г. От м. юни 1977 г. след конкурс е избрана за асистент в катедрата по Социална хигиена (медицина) на ВМИ-Плевен и до момента има 37 г. научно-преподавателски стаж. Последователно преминава през научните звания асистент (1977-1980 г.), старши асистент (1980-1983 г.) и главен асистент (1984-2004 г.) в същата катедра.

В периода 1977-1981 г. доц. Христова провежда специализация по Икономика на здравеопазването във ВМИ-Плевен и придобива специалност. Втора специалност по Медицинска информатика и здравен мениджмънт доц. Христова придобива през 2007 г.

През 1988 г. доц. П. Христова защитава дисертационен труд на тема „Изучаване на предявените потребности на населението в Плевенски окръг от болнична помощ ” по научната специалност 03.01.53. „Социална медицина и организация на здравеопазването и фармацията” като докторант на самостоятелна подготовка във ВМИ-Плевен. Избрана е за

доцент по същата научна специалност в катедрата по „Здравен мениджмънт” към Факултета по обществено здраве на МУ-София през 2004 г. и работи там в периода 2004-2005 г. От 2005 г. е избрана за доцент по Социална медицина и организация на здравеопазването и фармацията в катедрата по Социална медицина на ФОЗ-Плевен. В два последователни мандата (2005-2014 г.) доц. Христова е ръководител на сектора по Медицинска статистика в същата катедра.

Доц. Христова работи активно за своето професионално и научно усъвършенстване и е завършила редица курсове и специализации в областта на медицинската статистика, компютърните технологии, педагогиката и качеството на образованието и медицинските дейности. Тя е сертифициран одитор по системи за управление на качеството във висшето образование (2008 г.) и сертифициран експерт по оценяване и акредитация на лечебните заведения (2010 г.).

Доц. Петкана Христова е сред най-изявените членове на академичната общност на МУ-Плевен и има значим професионален и организационен принос в развитието както на институцията, така и на отделните основни звена, и по-специално – на Факултета по обществено здраве. Тя е член на Университетската комисия по качество и акредитация и на Университетската комисия за атестиране на научно-преподавателските кадри от 2006 г. и до момента. Доц. Христова създава и поддържа университетската база данни за дейността на научно-преподавателските кадри. Член е на Факултетската комисия по качество и акредитация на ФОЗ от 2009 г. до момента, както и на редица комисии за изготвяне на доклади-самооценка за институционална, проектна и програмна акредитация.

През 2009 г. доц. Христова е наградена с плакет и диплома на МУ-Плевен „За заслуги към Университета”. През 2010 г. е отличена за заслуги в създаването и развитието на Факултет „Обществено здраве” при МУ-Плевен с почетен знак.

II. НАУЧНА ДЕЙНОСТ И НАУЧНА АКТИВНОСТ

1. Общо описание на научните трудове

Доц. Петкана Христова е представила за участие в конкурса научна продукция от общо 270 реални научни публикации и научни съобщения. Реалните научни публикации на доц. Христова са 134. Научната активност включва 136 участия с доклади и постери на научни форуми у нас и в чужбина.

2. Научна дейност

Научните трудове (134) на доц. Христова се разпределят, както следва:

- статии в чуждестранни научни списания – 29;
- статии в български научни списания – 70;
- публикации в рецензирани сборници – 28;
- научни монографии – 2;
- учебници и глави от учебници – 5.

В 37 (28%) от рецензираните публикации доц. Христова е самостоятелен или първи автор, а в 63 (47%) е втори автор.

Научната дейност на доц. Христова включва и 22 участия в научни форуми в чужбина с публикувани резюмета.

Научните статии на доц. Христова на български език са публикувани във водещи научни списания в областта на общественото здраве и клиничната медицина - сп. Социална медицина, Здравна икономика и мениджмънт, Акушерство и гинекология, Хирургия, Българска кардиология, Инфектология и др. Чуждестранните научни публикации са отпечатани в престижни медицински списания – General Pharmacology, Vascular Pharmacology, Neuropeptides, Central European Journal of Immunology, Clinical & Developmental Immunology, Electromyography and Clinical Neurophysiology, Journal of Neurology, Neurosurgery and Psychiatry, NeuroRehabilitation и др. Впечатляващ е високият общ **импакт фактор** на авторката от публикуваните статии - **43,446**.

Доц. Христова е самостоятелен автор на Ръководство за практически упражнения /провеждани с компютър/ по статистика, за студенти - медици и млади научни работници (1996) и на Методология на изследователската работа (2013). Тя е съавтор в две монографии и автор на самостоятелни глави в 3 учебни ръководства и учебници по медицинската педагогика и медицинска статистика.

Научната продукция на доц. Христова е добре позната на специализираната научна общност. Според представените официални цитатни справки от ЦМБ - София и Библиотеката на МУ-Плевен научните статии на доц. Христова са **цитирани положително общо 175 пъти**, от които **64 цитирания** са направени от **български автори** и **111 цитирания** са от **чуждестранни автори**.

2. Характеристика на научните публикации и научно-приложната дейност

Доц. Петкана Христова е сред малцината хабилитирани преподаватели със специализация в областта на медицинската статистика у нас. Своите аналитични умения тя прилага компетентно при изучаване на явленията и процесите в общественото здраве,

клиничната епидемиология, оценката на дейността на здравната система и др. Публикациите на доц. Христова отговарят по своето съдържание на обявения конкурс по научната специалност „Социална медицина и организация на здравеопазването и фармацията”.

В научните публикации на доц. Христова се открояват следните проблемно-тематични направления:

1. Анализ и оценка на популационното здраве в България;
2. Клинико-епидемиологични проучвания на основни социално-значими заболявания;
3. Потребности, управление, развитие и ефективност на болничната помощ, лекарствена безопасност и фармакоикономика;
4. Промоция на здравето и профилактика на социално-значимите неинфекциозни заболявания в доболничната помощ;
5. Медицинско образование и социологически проблеми в медицината и здравеопазването;
6. Хабилитационен труд „Методология на научноизследователската работа и биостатистика в медицината и здравеопазването”.

Научните приноси от изследователската дейност на доц. Петкана Христова могат да се представят по следния начин:

- Солиден научен принос на доц. Христова представляват проучванията на различни аспекти на популационното здраве в България. Направени са задълбочени анализи на динамиката на демографските индикатори за обществено здраве, с акцент върху смъртността и средната продължителност на живота на българското население. Установените закономерности и доказани социално-икономически неравенства в смъртността в активна възраст представляват сериозна научна основа за политически решения и обществено-здравни действия за преодоляване на негативните тенденции. В комплексно изследване на детската смъртност са идентифицирани основните проблемни области и процеси, различаващи България от другите страни в Европа и са посочени възможностите за трайно намаляване на стойностите на индикатора. Изучаването на заболяемостта сред цялото население и на заболяемостта с временна неработоспособност в различни отрасли има практически пронос при определяне на потребностите на населението и дефиниране на приоритети за развитието на профилактичната и лечебна помощ у нас. Намерените взаимозависимости на общата заболяемост и заболяемостта с временна неработоспособност са приложими в аналитичната работа на съвременните служби по трудова медицина.

Комплексното медико-статистическо проучване на физическото развитие на новородените деца в България оценява влиянието на редица биологични и социални фактори върху физическите параметри на новородените. Предложените в резултат от проучването Нормативи за физическото развитие на новородените са полезно средство в ежедневната акушеро-гинекологична практика и се прилагат широко в страната.

Специално внимание заслужават научните изследвания на доц. Христова върху социалните детерминанти на неравенствата в здравето, които са сред първите в страната и обогатяват изследователската практика с прилагането на методологично нови подходи.

- Съществен научен принос на доц. Христова са провежданите с клинични екипи комплексни епидемиологични проучвания на етиологията, естествения ход, клиничното развитие и прогнозата на основни групи социално-значими заболявания. Прецизният дизайн на проучванията и иновативни подходи за анализ на причините, факторите за разпространение и развитие на заболяванията убедително демонстрират професионализма на доц. Христова и са част от приноса ѝ към теорията и практиката на профилактичната и лечебна медицина.

Изучаването на ранните рискови фактори за хипертония и диабет при деца и на рисковите констелации при възрастни установява връзката на съдовите усложнения с промени в колагеновата и еластинова обмяна. Идентифицирани са важни имунологични диагностични маркери и предиктори на развитието при сърдечно съдови заболявания и усложненията на диабета.

Оценени са прогностичната стойност на фактори, на иновативни терапевтични и хирургични подходи по отношение на преживяемост, рецидиви и метастазиране при карцином на гърдата, ендометриални и яйчникови карциноми. Въз основа на резултатите от проучванията са направени ценни препоръки относно организацията на медицинската помощ, превенцията, диагностиката и терапията на онкологичните заболявания.

Важно значение имат проучванията на факторната обусловеност, биологичните и социални ефекти на недоносеността, раждането на едър плод, ендометриозата, хроничната тазова болка и други състояния в акушерството и гинекологията. Съвместно с дерматолози са идентифицирани моделите на разпространение и са определени групите с повишен риск при хронични рецидивиращи дерматози и други кожни заболявания.

- Комплексно са проучени от доц. Христова потребностите, състоянието, управлението, ефективността и перспективите за развитието на болничната помощ в нашата страна. Оценено е влиянието на редица фактори, произхождащи от социално-икономическите условия, здравната политика, характеристиките на потоците пациенти, управлението на лечебното заведение и др. Посочени са резервите за подобряване на медицинските грижи за болните и ефективността на клиниките и отделенията.

В същата тематична област се включват и актуалните фармакоикономически изследвания сред хоспитализирани пациенти, оценяващи антибактериалната терапия при белодробни заболявания, както и нежеланите ефекти от лекарствената терапия. Доц. Христова предлага подходи за ефективно ограничаване на разходите за антибиотична терапия и предотвратяване на нежеланите лекарствени ефекти.

- Част от научните приноси на доц. Христова са концентрирани в областите на промоцията на здравето и на профилактиката на неинфекциозните хронични заболявания в условията на доболничната помощ. Изследвани са потребностите и състоянието на промоцията на здравето сред подрастващите в българското училище и са посочени необходимите организационни, образователни и инфраструктурни предпоставки за осъществяването ѝ. Важно значение имат проучванията на факторите и мотивацията на младите популационни групи за здравословен начин на живот и участие в здравно-промотивни и профилактични дейности. Предложени са нови подходи и форми на здравно-възпитателна работа, с повишена ефективност по отношение формирането на позитивно здравно поведение.

Проследени са мотивацията и нивото на информираност на лекари и потребители относно провеждането на профилактични програми от общопрактикуващите лекари. Въз основа на установените дефицити в организацията, финансирането и реализирането на профилактични дейности са направени обосновани препоръки за обхвата, ресурсната обезпеченост и регулативните мерки при реализиране на работа с рисковите групи и на националните скринингови програми, финансирани от НЗОК.

- Доц. Христова изучава различни аспекти на медицинското образование и учебния процес. Направени са редица проучвания в областта на доцимологията и програмирания контрол на знанията на студентите. Задълбочено са характеризирани предимствата на проблемно-базираното обучение като иновативен подход в медицинското образование по отношение нивото на компетентност и умения на студентите, обективност на оценяването и роля на преподавателите в процеса на обучение. Представени са убедителни доказателства за резултатите от прилагането на

интегрирана програма за проблемно-базирно обучение по фармакология и са направени препоръки за усъвършенстване на учебния процес и оптимизиране на използваните клинични случаи.

Проучванията на доц. Христова за социологическите аспекти на медицината и здравеопазването обогатяват научното познание по отношение на избора на професия и ранната професионализация на студентите по медицина. Резултатите от тези проучвания подобряват разбирането за процесите на комуникация в студентските колективи и екипите за медицинска помощ; подпомагат управлението на човешките ресурси в здравеопазването и разкриват ролята на неформалния колектив и процесите в него за функционирането на здравните екипи.

- Безспорно, сред най-съществените научни приноси на доц. Христова е реабилитационният труд, който представя синтезирано познание и практически подходи в областта на методологията на изследователската работа и биостатистиката в резултат на дългогодишен изследователски и преподавателски опит. Доц. Христова поднася разбираемо и достъпно, с подходящи примери от своята изследователска работа, фундаменталните принципи и подходи на научните проучвания. Всяка глава осветлява същността и практическата реализация на елементите на научното изследване, като изгражда цялостна картина на процесите и дава ясни методични указания. Добавянето на експертни съвети за използването на биостатистическите методи според съвременните стандарти за анализ на биомедицински данни превръща труда на доц. Христова в полезно и ценно ръководство за изследователите в медицината и здравеопазването.

Научните изследвания на доц. Петкана Христова са посветени на актуални, новопоявили се или слабо проучени до момента тематични области от общественото здраве и методологията на научното изследване. Те са необходими, комплексни, интердисциплинарни, прилагат иновативни изследователски подходи и анализи. Резултатите от научната работа на доц. Христова съдействат за съвременното развитие на общественото здраве, превантивната и клинична медицина у нас като осигуряват доказателства и солидна научна основа за адекватни управленски решения.

Доц. Христова се отличава с непрекъснатата и всеотдайна подкрепа за научното израстване на докторантите и младите изследователи от Медицински университет – Плевен. От 2004 г. тя е ръководител на два курса за докторанти и млади научни работници с изключително значение за усвояване на методологията и подходите на медицинското научно

изследване и статистическия анализ на данните. През тях са преминали повече от 50 докторанти на МУ-Плевен. Под нейно научно ръководство успешно е разработена и защитена една дисертация за образователна и научна степен „доктор” и се разработва още една дисертация от докторант на самостоятелна подготовка в катедрата. Доц. Христова е била научен консултант в областта на методологията и статистическите анализи на повече от 20 докторанти от МУ-Плевен и от страната, мнозина от които днес са хабилитирани лица.

3. Научна активност

Доц. Петкана Христова има значителна по обем научна активност. Представени са общо 136 резюмета от участия в научни форуми. На научни конгреси и конференции в България са изнесени 114 съобщения и постери, представени с резюмета.

Доц. Христова е участвала от 2002 г. до момента в 10 научно-изследователски проекти като в три от тях е била член на екип, в 6 – водещ изследовател и в един – методичен ръководител. Всички проекти са финансирани от МУ-Плевен, изпълнени са успешно и са получили положителни оценки.

Доц. Петкана Христова е член на редакционната колегия на списание Journal of Biomedical and Clinical Research (JBCR) – от 2010 г. до момента. Участвала е в рецензирането на статии в областта на общественото здраве и епидемиологията на неинфекциозните заболявания.

Доц. Христова е уважавана от специализираната научна общност в страната за своята професионална компетентност и научна добросъвестност и е била избрана за член на научно жури по ЗРАС в Р България по 7 процедури за заемане на академични длъжности и защиты на дисертации за ОНС „доктор” и НС „доктор на науките”.

Доц. Христова е член на организационните комитети на редица национални и с международно участие научни форуми в областта на общественото здраве.

През 2009 г. доц. Петкана Христова е наградена от СУБ по повод 65-годишнината от създаването на Съюза на учените в България и за научната си дейност.

Оценка на научната дейност на кандидата

Представената от доц. Петкана Христова научна продукция за участие в конкурса отговаря напълно и убедително надвишава количествените изисквания на МУ-Плевен за заемане на академичната длъжност „професор”. Доц. Христова притежава ОНС „доктор” по научната специалност на настоящия конкурс, представила е хабилитационен труд, в обем и съдържание, отговарящи на изискванията. Ръководител е на 2-ма докторанти, един от които е успешно защитил, има 134 реални публикации, от които 29 са отпечатани в чужбина.

Документирани са 175 цитирания, от които 111 - от чуждестранни автори. Доц. Христова има 136 участия с научни съобщения във форуми у нас и в чужбина, организатор е на национални прояви по общественото здраве, член е на редакционна колегия на научното списание на МУ-Плевен и има съществен принос за научното развитие на докторантите и младите научни работници в Университета. Научните публикации на доц. Христова са в предметната област на социалната медицина и организацията на здравеопазването. Те анализират актуални проблеми на общественото здраве, превантивната и клинична медицина и предлагат съвременни иновативни подходи и практически решения.

III. ПЕДАГОГИЧЕСКА ДЕЙНОСТ НА КАНДИДАТА

Доц. Петкана Христова преподава във ВМИ-Плевен от 1977 г., като от 2005 г. е доцент във Факултет „Обществено здраве“ на МУ-Плевен. В последните три академични години реализираната от нея учебна натовареност надхвърля многократно нормативните изисквания за академичната длъжност „доцент“ и е средно за периода над 930 ч. годишно.

Доц. Христова осъществява пълни лекционни курсове по 4 дисциплини и провежда семинари и учебно-практически занятия със студенти от магистърски и бакалавърски програми на всички специалности в МУ-Плевен. Автор е на 15 учебни програми, на множество тестове, задачи и други учебни материали по преподаваните дисциплини и провежда семестриалните изпити по тях.

Доц. Петкана Христова е автор на Ръководство за практически упражнения /провеждани с компютър/ по статистика, за студенти - медици и млади научни работници (1996) и на Методология на изследователската работа (2013). Тя е автор на самостоятелни глави в 3 учебни ръководства и учебници по медицинската педагогика и медицинска статистика. Учебните пособия по методология на изследователската работа и по медицинска статистика са познати и се използват от студентите и специализантите в страната.

Доц. Христова е била научен ръководител на 14 дипломанти от магистърската програма по специалност „Обществено здраве и здравен мениджмънт“ в МУ-Плевен. Рецензирала е 16 дипломни разработки на дипломанти по същата специалност.

Кандидатката е участвала в два образователни проекта, финансирани от Европейските структурни фондове. Тя е експерт в проект BG051PO001-4.3.04-0049 „Иновативно и съвременно образование в МУ-Плевен“ и разработва електронен модул за обучение по две дисциплини за дистанционна форма на обучение в магистърска програма по Обществено здраве и здравен мениджмънт.

Оценка на учебно-преподавателската дейност на кандидата

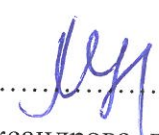
Доц. Петкана Христова е уважаван преподавател, с богат опит и принос в обучението по обществено здраве на студенти, специализанти и докторанти. Има разработени учебници и учебни помагала, подготвени учебни програми, дидактически тестове и учебни материали по преподаваните дисциплини. Участва в изпълнението на национални образователни проекти. Количествените и качествени показатели на нейната педагогическа дейност напълно отговарят на критериите за заемане на академичната длъжност „професор”.

Лични впечатления

Познавам доц. Христова от 2004 г., когато тя работеше като доцент във Факултет „Обществено здраве” на МУ-София. Нейната организираност, всеотдайно и отговорно отношение към научно-преподавателската дейност, човешките ѝ добродетели и колегиалност, я правят авторитетен член на всяка академична общност.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

Доц. Петкана Ангелова Христова е утвърден и компетентен преподавател, изследовател, организатор и общественик. Комплексната оценка на научно-изследователската и учебно-преподавателска дейност на доц. Христова показва, че значимо надвишава критериите за заемане на академичната длъжност „професор”, посочени в Правилника за развитие на академичния състав на МУ-Плевен. С пълна убеденост предлагам на уважаемите членове на Научното жури да изберат доц. Петкана Ангелова Христова, дм, на академичната длъжност „професор” по научната специалност „Социална медицина и организация на здравеопазването и фармацията” в МУ-Плевен.

Рецензент:.....
/проф. М. Александрова, дм/

Дата: 27.07. 2014 г.